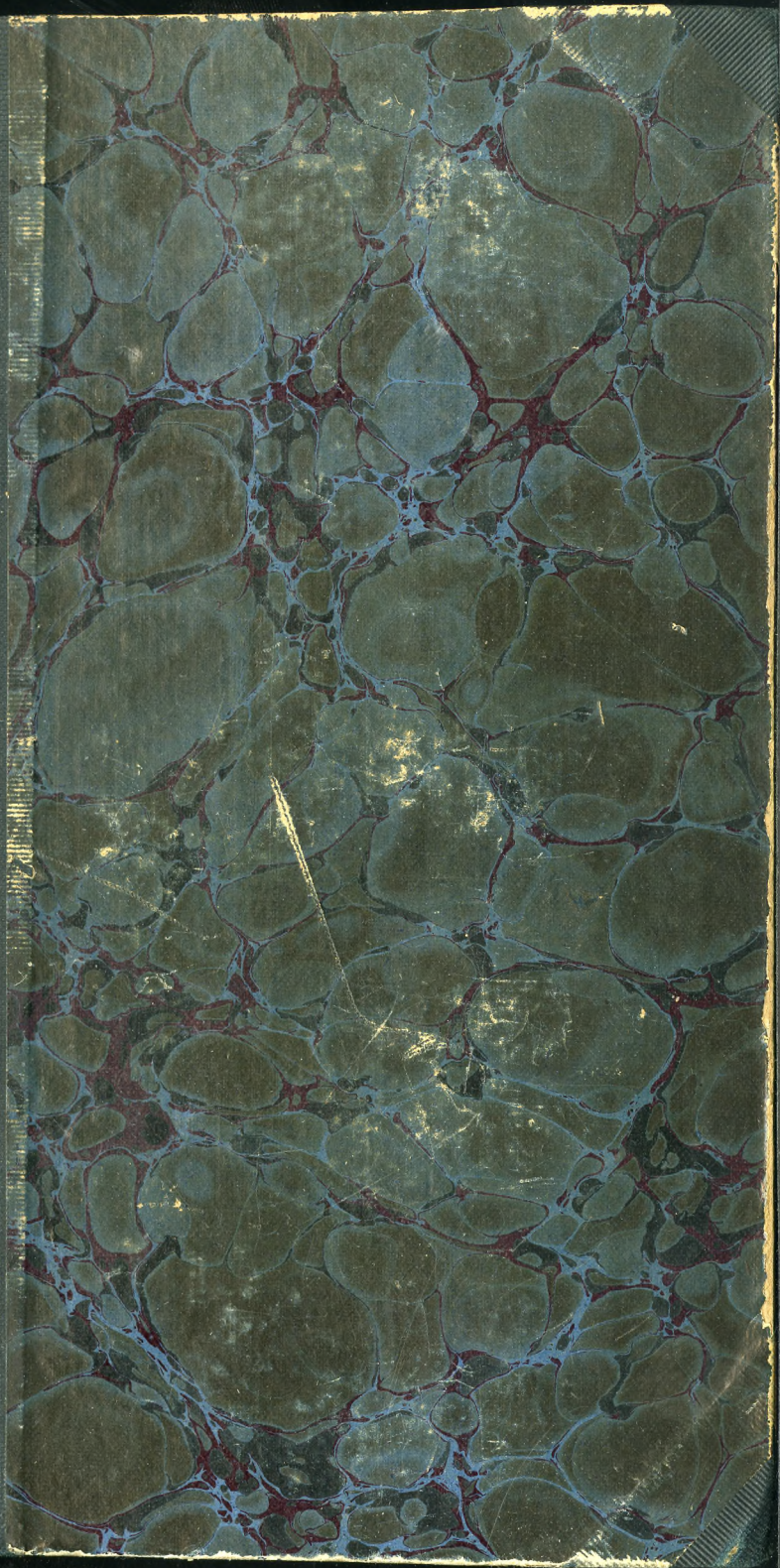


Politikai  
röpiratok.

205.



205  
1927

# GYÁSZBESZÉD,

MELLYET

DICSŐ EMLÉKEZETŰ CS. K. AUSTRIAI FŐHERCZEG

## JÓZSEF,

MAGYARHON' FÉLSZÁZADOS

## NAGY NÁDORÁNAK

VÉGTISZTELETÉRE

TARTATOTT

### GYÁSZÜNNEPÉLY' ALKALMÁVAL

A' KECSKEMÉTI ÁG. H. EVANGELIKUSOK' IMAHÁZÁBAN

Mart. 7. 1847-ben

MONDOTT

### TORKOS KÁROLY,

KECSKEMÉTI ÁGOST. HUTV. EVANG. LELKIPÁSZTOR

'S A' PESTMEGYEI NT. ÉS TEK. ESPERESSÉG'

FŐJEGYZŐJE.

5.

---

### KECSKEMÉTEN,

NYOMATOTT SZILÁDY KÁROLY' BETŪIVEL.

1847.

bib72790923

DE BALLAGI GÉZA.



MÁSODLAT  
A M. N. MUZEUMI  
SZÉCH. ÖRSZ.  
KÖNYVTÁRÓBÓL

## F o h á s z.

Életnek és halálnak szabados ura, a' világ-mindenség' és nemzetek' sorsának bölcs igazgatója! Vérző szívvel jöttünk ma szent házadba gyászolni hű szolgádat, ki által e' hazát félszázadig boldogitád. Megsiratjuk őt a' fiúi szeretetnek forró könnyeivel; — de bánatunkban el nem csüggedünk; hanem hozzád és szent igédhez folyamodunk vigasztalásért, mellyet országos veszteségünkben emberi erő nem adhat. Hallgass meg minket, irgalomnak Istene, 's áld meg e' végre elmélkedésünket! Amen.

---

### Jeligék : Jakab 1, 12.

Nem léptem még e' szent helyre olly sajátzerű fájdalmas érzelmek között, — gyászoló honfitársaim! mint a' mellyek most keblemben egymást felváltogatják. Hasonlók azok az egész haza' azon közérzelmé-

hez, melly akkor minden honfiszívet elfoglalt, mihdön a' fájdalomosan leverő váratlan gyász hír hangzott mindenfelé: „a' Nádor meghalt!” Ez a' szomorú hír annyira meglepett, hogy annak hallatára bánatos zavarba jövének 's a' hozzánk nagy hirtelenséggel elszárnyalt első tudósításnak hinni sem akaránk. Mert a' szomorú őszi napok, mellyek az agg Nádor' súlyos betegségét mindenfelé fájdalomosan hirdetéek, jobbra változni és örvendetes reménnyel kecsgetetni látszottak 's a' megdicsőülthez olly gyermekded szeretettel ragaszkodott magyar nemzet sietve sietett hálaáldozatokat mutatni be a' királyok' királyának a' fenséges beteg' felgyógyulásaért 's e' szent helyről is buzgó imával áldozánk Istennek, hogy e' hazáról a' rettegve félt gyászcsapás elvonulni látszott. De míg a' nemzet a' csalóka remény által bízgatgatva örülni kezdett, — addig szeretett Nádora folytonosan küzdött a' betegség' fájdalmaival, mellyek csak azért látszottak kevés szünetet tartani, hogy ujjabb erővel annál váratlanabbul ejthessék el a' drága áldozatot. A' mitől féltünk, igen is hamar bekövetkezett; — az új év' 13-dik napja gyászba borítá a' magyar nemzetet; — a' félszázados ősz Nádor megadá lelkét Istenének 's kibontakozva porsátorából, oda költözött, hol a' nagy bíró' kezéből méltán érdemlett jutalmát lesz elveendő. — Mi pedig gyászolni jöttünk, — és gyászol velünk egy nagy nemzetcsalád a' fájdalomnak azon mélyen megható érzelmeivel, mellyekkel az elhagyatott család gyászolja

az elhunyt jó atyát; — gyászolni jöttünk a' magyar nemzet' ősz patriarcháját, kihez az elágazó vélemények' minden árnyéklata egyik szélsőségtől a' másikig némi szent kegyelettel és osztatlan bizodalommal ragaszkodott; — ki mint törhellen, szilárd köszál állott a' tenger' hullámainak közepette, mellyen a' hajótörést szenvedett barát és ellenség egymással találkozva, kibékültenek; 's valamint alig volt a' nemzetnek olly nagy halottja, kinek halála általánosabb és őszintébb részvétre talált volna, úgy fájdalom is alig lehet igazságosabb, mint a' melly elhunytja fölött hazánk' minden részeiben olly szívrehatólag nyilatkozik. — Megvan azonban a' fájdalomnak is a' maga határa, mellyen túl mennie nem szabad, hogy elcsüggedéssé, zúgolódássá ne változzék, hanem a' vigasztalás' enyhítő csejpei által szelidítessek. Hazafiúi közfájdalmainak közepette mi vigasztalhatna, mi enyhíthetne inkább, mintha a' megdicsőültre alkalmaztatva, méltán elmondhatjuk az irásnak ama' szavait: „Boldog ember az, a' ki kísértetet szenved; mert minek utána megpróbáltatik, elveszi az életnek koronáját, mellyet ígért az Úr az őtet szeretőknek.” — És hogy a' megdicsőült milly méltán mondatatik általunk boldognak, milly diadalmasan legyőzte ő a' viszontagság- és eseményteljes majdnem 71 éves élet' bajait és terheit 's mennyire megérdemlé az életnek koronáját, mellyet Isten az őtet szeretőknek ígért, azt dicsően folytatott és dicsően bevégzett élete leg-

jobban tanúsítja és épen ezen alapul a' vigasztalás, mellynek fájdalunkat enyhítenie kell. — Számolva tehát további figyelmeztetésekre, e' gyász alkalommal megmutatni igyekezem, hogy szeretett Nádorunk' halála miatti bánatunkban dicsően folytatott és dicsően végzett élete leghathatósb vigasztalást nyújt.

## I.

Jó és nemeslelkű nagy férfiak' halálát gyászolva, találhatnánk—e keserű fájdalmainknak közepette hathatósb vigasztalást azon meggyőződésnél, hogy nemes érzelmek— és tettekkel gazdagon ékesítve, embertársait áldva és boldogítva, az élet' bajait diadalmasan leküzdve, végezték futásukat. Igaz, hogy így annál többet veszítünk bennök, — de csak magunkat, nem őket kell sajnálnunk, 's habár tőlünk elválnak, emlékek szent hagyományul marad, áldásban élnek tovább is közöttünk 's nemes tetteik' gyümölcsét a' halál' kérélhetlen hatalma tőlünk el nem ragadhatja. 'S ezen vigasztalással eltelve, emlékezünk vissza egy egész nemzet siratta nagy Nádorunkra, ki mint ember, mint keresztyén, mint Nádor egyformán nagy volt életében, nagy halálában. Csak egyes vonásokat kell erény- és tetteidús életéből felhoznunk, hogy erőtől meggyőződhessünk.

A' mi az embert valódi méltóságára emeli, a' mi őt nemesíti és kitünteti: — az, a' nemes lelkület, melly őt ékesíti; az, az uralkodás, mellyet önmaga fölött gyakorol; az, a' lelkismeretes, fáradhatlan munkásság, mellyben életét tölti. Nézzétek az ősz Nádor' jellemét e' részben, 's meg kell vallanotok, hogy ő korának és kortársainak legnemesebb erényekkel tündöklő férfია vala. Habár nekünk nem jutott is osztályrészul a' szerencse, őt tiszta emberi viszonyaiban, a' családélet' meghitt körében figyelemmel kísérelhetni: nemes lelkületének hatása mindenfelé köztudomás' tárgya. Valamint a' nemes lelkületet, bárhol találva azt, nagyra becsülte, úgy azt az emberi méltóság' nélkülözhetlen jeleül tartá 's valamint szíve minden nagyért, jóért és dicsőért magasztosan dobogott, úgy minden rosztat, közönségest és aljast elhatározottan gyűlölt. Innét hűsége és igaz mondása minden ígéreteiben; innét jóakaró emberszeretete, melly semmi méltányos kérelmet meg nem tagadhatott 's ha azt a' körülmények semmiképen teljesíteni nem engedék, a' tagadó válasz néma hallgatásból 's a' fenséges arcz bánatos vonásaiból állott; — innét a' leereszkedő nyájasság, melly az előtte állóval feledteté a' főherceget, de annál bensőbb tiszteletet ébreszte a' ritka emberbarátiránt; innét az embernek ama ritkábnál ritkább tulajdona, miszerint ha az emberi közgyarlóságnál fogva valakit méltatlanul talált megítélni, — azt jobbnak ismerve, bizodalmának egész boldogságával elárasztá; innét a'

jutalmazó méltánylat, mellyel a' legcsekélyebb szolgálatról sem feledkezett meg; — innét a' legbensőbb csatlakozás szíve' kedveltjeihez; innét a' tántorilhatlan szeretet az öt élete' utolsó perczéig olly hű gyengédséggel ápolta fenséges nőhez, — úgy hogy e' főhercegi pár a' boldog házaseletnek a' magas körökben olly ritka példányakint ragyogott előttünk; innét az atyai gondosság, mellyel gyermekeit körülkarolá, kik utolsó gondjának tárgyai valának; — mert egyik utolsó ohajtása volt még egyszer láthatni lelke' gyermekét, szeretett Istvánját; ohajtását megadá Isten 's halála előtt kevés órákkal messze útról jöve, belépett István 's a' már haldokló atya reszketeg hangon szólította meg őt: „István, majdnem elkéstél; — tudom, hogy meg kell halnom, még sokat kellett volna végezmem, — aggódnám gyermekeim' kiskoruságán is, — de István, te atyjok léssz!” —

És hogy mennyire tudott ő önmagán uralkodni, azt eléggé tanúsítja a' méltóságteljes komoly higgadtság, mellyel az országos tanácskozásokat olly böles tapintattal vezérlé 's melly őt a' viták' leghevesebb zajában sem engedé kitörni; tanúsítja a' majdnem angyali szelidségü mosoly', mellyel legkeserűbb fájdalmát elrejteni tudá; tanúsítja az 'engedékenység, mellyel a' hirtelenkedés' vagy 'vigyázatlanság' hibáit megbocsátá; tanúsítja a' nemes egyszerűség, melly udvarában uralkodott, honnét a' felesleges fény és fejedelmi pompa egészen száműzve volt; tanúsítja a' ritka lelki jelenlét,

mellyet utóbbi súlyos betegségében mutatott: — mert nem engedé ő magát a' felgyógyulás' hiú reményével ámítatni, hanem folytonos figyelemmel kísérte az orvosi észrevételeket és jelentéseket, mellyekből már csak némi reményszikrát meríthetve, jókor sietett megtenni mindent, hogy az általa követett rend és pontosság halálával meg ne zavartassék.

Mert fáradhatatlan munkásság, rendszeretet és pontosság volt a' nagy férfiúnak egyik legdicsőbb tulajdona. Ő volt az, ki egy országhelytartás' terhének nagyobb részét félszázadig vállain hordozá; ő volt az, kit a' felkelő nap munka közt talált, 's kit a' leáldozó nap munka közt hagyott; ki csak azért hajtá le a' fáradt tagjait éji nyugalomra, hogy újabb munkára újabb erővel ébredjen; — ő volt az, kiről mondva van, hogy többet dolgozott mint egész hivatal; ő volt az, ki semmi hozzájutott tudakozódást kielégítő válasz, — semmi teljesíthető kérelmet meghallgatás, semmi felterjesztett tervet kimerítő vizsgálat nélkül nem hagyott; ő volt az, ki minden hallogatásnak ellensége, az ügyeket a' lehető legrövidebb úton végezteté; ő volt az, ki Budapest' gyásznapjaiban több napokig egyszerre három kezét fárasztott ki irással, kiknek a' vész' enyhítésére szolgáló terveit, rendeleteit tollba mondá; — ő volt az, ki hanyatlott korának és betegségének daczára mindaddig munkálkodott, míg a' félszázadig vezetett kormányt gyakorlott kezeiből a' kérélnelhetlen halál ki nem ragadá.

Előtökbe rajzolám, K. H., felejthetlen Józsefünket néhány gyenge vonásokkal mint embert; — és ha őt, mint keresztyént képes lennék tökéletes vonásokkal lerajzolni, akkor a' józan vallásosság' ideálját tüntetném fel benne. Nem tartozott ő azok közé, kik a' valósággyakorlást nem fejedelmi erénynek, hanem csak a' nagy néptömeg' elavult szokásának tekintik. Jól tudta ő, hogy a' vallásra a' koronás főnek olly szüksége van, mint a' legszegényebb alattvalónak 's hogy e' tekintetben Isten előtt nincs személyválogatás, hanem hogy mindnyájan alattvalói vagyunk a' királyok' királyának, ki a' világmindenséget kormányozza 's kinek épen azért mindnyájan szeretettel, félelemmel és imádással tartozunk. Vallásossága az irás' szelleméből merített 's józan felvilágosodással párosult vallásosság, nem pedig a' holt betűhez ragaszkodó vakbuzgóság volt. Mint bölcs emberismerő, jól tudta ő, hogy a' különféle helyen és korban született, különféle körülmények között nevelt, különféle tehetségekkel felruházott, különféle tanítók által oktattatott, 's inkább vagy kevésbbé saját gondolkozásra vezérlett emberek nem vallhatnak ugyan azon egy hitet, nem tartozhatnak azon egyházhoz 's ugyan azért tisztelte ő a' lelki meggyőződés' különféleségét, mint isteni rendeletet, melyet erőszakosan eltörölni nem, — csak józanon vezetni szabad. Más vallásuak' irányában nem ismerte ő a' gyűlöletes „türelem” szót; — ő a' különböző vallásos meggyőződést 's a' más vallásuakat nem türni, hanem tisztelni és

szeretni tudá. Kell-e jezusilag keresztyén vallásosságának hangosabban szóló bizonyossága annál, hogy az élet' legboldogítóbb örömeit, háromszor ízele az övétől különböző vallásu nők' társaságában 's hogy a' mostani fenséges özvegygyel, hitünk' sorsosával több, mint 27 évet töltött a' hitkülönbséget nem ismerő szeretet által fűszerezett házassági boldogságban? Nem az ő hatalmas közbenjárása segíté-e enyhíteni a' lelkiismeretszabadságra nehezült zsibbasztó terheket? Nem az segíté-e lerontani a' különböző hitfelekezetűek között fenállott válaszfalakat, lelke' mélyéből ohajtva, hogy a' költő' szavai szerint:

Légyen egység a' királynak  
 'S nemzetnek közötté;  
 Egyiránt mondják az áldást  
 Papjai fölötté;  
 És mint vére egy anyának  
 Hitben és reményben,  
 Légyen egy a' szétszakadt nép  
 Nyelvben, érzeményben.



A' fájdalmas csapások próbálják meg az igaz vallásosságot 's a' dicsőült Nádor e' részben is diadalmasan győzött. Két fenséges nőt temetett ő el; — több testvérei között eltemette királyi bátyját; eltemette kedves gyermekét, Sándort; eltemette csak néhány év előtt Istvánnak angyali szenteséggel ékeskedett iker nővérét, Herminát, kinek élete az édes anyának ha-

lálába került; — mennyi bánat, mennyi fájdalom sebzé majd a' házastársi, majd a' testvéri, majd az atyai szívét! — és ő nem csüggedett, hanem Istenben bizva, keresztyéni türelemmel szenvedé a' ráért csapásokat; — és tudva milly csendes odaengedéssel tűrte élete' utolsó napjaiban a' betegség' fájdalmait; — tudva milly nemes nyugalommal mondá: „tudom, hogy meg kell halnom; — tudva, hogy számolva Istenével, számolva önmagával, milly buzgó áhitattal osztogatá kesergő gyermekeire fejenkint utolsó atyai áldását: fel kell szólalnunk: e' nagy férfiú a' józan vallásosság' ideálja volt!

Mint Nádort, mint az ország' első hivatalnokát kellene még a' megdicsőültet felmutatnom, 's valóban gyenge vonásaim nem lennének képesek a' nagy Nádor' szellemi rajzát csak távolról is megközelíthetni, ha dicső tettei hangosabbnál hangosabban nem hirdetének nagyságát. Királyi bátyja 1795-ben nevezte ki a' gyászosan kimult Sándor főherczeg' helyébe a' ritka tulajdonokkal ékeskedett 19 éves ifjú Józsefet hazánkba királyi helytartóul 's midőn azon év' September 18-kán ős Budavár felé indula, ottan helytartói székét elfoglalandó, örömríadás kíséré őt Bécestől Budáig, hol a' város' szélén az őt elfogadó országos küldöttség hódolatára mondá ama sokat ígérő és olly híven teljesített emlékezetes szavakat, hogy napjait e' haza' közjavának 's a' magyar nemzet' diszének szenteli. Soha ígéret pontosabban beváltva, soha feltétel szigorúbb

következetességgel végrehajtva nem volt, mint József Nádor' ama szavai. A' nemzet minél inkább ismerni tanulá az ifju helytartót, annál bensőbb szeretettel, annál mélyebb tisztelettel ragaszkodott hozzá 's alig hívá össze a' fejedelem az 1796-ki pozsonyi országgyűlést, — a' magyar lemondva a' kijelelés' utján való nádorválasztási törvényes jogáról, egy szívvel-lélekkel a' hódolva szeretett helytartót kiáltá ki leendő törvényes Nádorául; — és a' király megerősítve a' választást, általa az 1796-ki Nov. 12-dik napját örökre emlékezetessé tevé a' magyar történetírás' lapjain. — Felsőszázad, egy viszontagság- és eseményteljes felsőszázad vonult el azóta ős Budavár' ormai fölött; — Europa nemzeteket látott törvényes uralkodóik ellen felázadni; trónokat látott ingadozni; hatalmas fejedelmeket látott sirba szállani; — de a' magyar az europai mozgalomnak közepette nem csak hű maradt királyához, hanem szeretett Nádora' lelkes szavaira igen tetemes áldozatokkal járult a' háborúhoz, melly e' nemzetet csak annyiban érdeklé, mert azt királya folytatá. — Mint az országgyűlési tanácskozások' felsőszázados bölcs vezére, ha nem egészen kizárólagos teremője, de minden esetre segédalkotója volt az üdvös törvényeknek, mellyek részint már megtermék, részint még gazdagabban megtermendik közhasznu gyümölesciket. A' nemzeti nyelv, mellyet idejöttékor szánandó állapotban talált, pártfogása által már a' királyi trónra

emelkedett, a' hit- és lelkiismeretszabadság' kötelei sokképen tárgyaltak; az anyagi és szellemi jóllét' eszközzésére hathatós törvények alkottattak; a' tudományok és művészetek' pártolására intézetek nyitlaltak; — a' társulati élet' mezején, — hol a' főherczeg Jó-zsef pártfogó nevezet igen sok helyen ragyogott — temérdek mag hintetett el, melly előbb-utóbb gazdag aratással jutalmazandja a' fáradszorgalmat; — szóval, a' megdicsöültnek félszázados nádorsága után méltán kértheti a' magyar nemzet az irás' szavaival: Mely-lyik volna az a' nagy nép, a' mellynek ilyen rendtartási és igaz törvényi volnának, mint a' mellyeket ő adott előnkbe? \*) (s' ő, ki akkor nyelvünkkel egészen ismeretlen volt, mint 70 éves ősz magyarul szólalt meg a' helytartótanácsban). Mint a' józan, korszerü haladás' lankadatlan bajnoka, nem ragaszkodott szükkeblüleg minden régihez csak azért, minthogy azt megszokta, hanem fokozatosan haladott előre a' korral 's mig a' félszázados országos munka az elaggott testet leroskasztá, a' nagy lélek az élet' utolsó perczéig megtartá ifjui tüzét 's még halálos ágyában is munkálkoldva, bucsúlevelet szerkesztett királyi öcséséhez, — és aláírá nevét, — aláírá azt utolszor; — mert nem sokára körülvevék őt a' halálos küzdelmek, — a' léleket elmaradozott, — még egy végvognaglás, — 's Magyarhon' nagy Nádora nem vala többé

\*) 5 Móz. 4 : 8.

az élők között 's a' nemzet' nemtője könnyezve lebegt a' nagy halott fölött!

## II.

Nem azért hagyok föl rajzolatommal, mintha a' dicső szellemi rajzot már bevégeztem volna, — hanem, mert minél tovább megyek, annál inkább érzem parányiságomat a' fenséges tárgy' irányában 's mert az érintett vonások is eléggé meggyőzhetnek, hogy a' megdicsőült, ki mint ember, mint keresztyén, mint Nádor, a' szó' teljes értelmében nagy vala, elvevé az életnek koronáját, mellyet ígért az Úr az ötet szeretőknek. — Igen, elvevé ő az életnek koronáját, — elvevé azt az öntudat' jutalmában, a' számunkra hátrahagyott gazdag áldásban, és elvevé azt a' boldogságban, hova eljutott.

Minden külső kitüntetésnél, minden földi dicsőségnél jobban boldogítja az embert öntudatának jutalma, mellyben az örök boldogság' előérzetét találja, mellyet az apostol az élet' koronájának nevez, 's melly nem egyéb, mint ezen belső boldogságnak mennyei bevégzése. A' világ azt az embernek nem adhatja minden javaival és örömeivel, adna bár minden világi fényt és dicsőségkörnyezte, drága koronát, és tőle el nem veheti minden üldözései- 's fájdalmait-

val. Ezt a' koronát, — az életnek ezt a' drága kincsét nyerte el a' megdicsőült! Milly lelki örömet érezhete ő, áttekintve a' temérdek jót, mellyet alkota, — a' nagyszerű sikert, mellyel Isten félszázados fáradoalmait megkoronázá, a' mindig reményteljesebben érlelődő szellemi vetést, mellynek magvait Istenben bizva hirtette el! Milly nyugodtan adhatá lelkét Istenének, milly csendesen hajthatá le fáradt tagjait, midőn boldog reményekkel eltelve, szeretett kedvesei' köréből elköltözött! Igen, boldognak mondhatjuk őt, mert ő nemes harczot harczolt 's diadalkoronázva végezte futását. — És nem hagyá-e maga után a' legszebb emléket a' számunkra hagyott gazdag áldásban? Nincs-e az által nagy neve hallhatatlansággal koronázva? Munkássága megszűnt; — halandó része elhamvad az enyészet' hatalma alatt; — de szelleme élni fog közöttünk, — hatásának eredménye a' halálban el nem enyészett 's emlékezete áldott leend a' késő nemzedék között is. Ki számolhatná meg előre az üdves eredményt, melly félszázados dicső munkásságából a' távol jövőre áradni fog. A' böles rendeletek, mellyeket alkotott, a' nemzeti jóllét, mellyet megalapított, a' szellemi fejlődés, mellyet előmozdított, a' jótékony intézetek, mellyeket felállított, a' tudomány' és művészet' haladása, mellyet annyira pártolt 's nagy lelkének egyéb számtalan emlékei, — vele együtt mind elenyésztek-e? Nem fognak-e még milliók aratni az általa elhintett vetésből? — A' hálás szeretet emléket

állít a' dicső Nádornak; — de legyen az keményebb az őshegyek' granitszikláinál, — az idő megemésztendi, — míg önalkotta dicső emléke élni fog, míg magyar lakja ez áldott hazát. És élni fog és él közöttünk lelke' gyermekében, főherczeg Istvánban, jeles tulajdonainak, dicső erényeinek méltó örökösében, — kit a' hű magyar nemzet sietni fog jó királyától Nádorul kérni, hogy a' határtalan hálát és szeretetet az elhunyt atyáról átalruházza az élő fiúra. Így alapított a' megdicsőült a' nemzet' szeretetében és hálás hódolatában állandó emléket, melly közöttünk és a' késő nemzedék között mindörökké áldott maradand. Az életnek ezt a' koronáját a' halál tőle el nem ragadhatá.

Most nyugszik az ő munkájától és az ő tettei követik őt. Elköltözött mennyei atyjához, hogy tőle elvegye az örök életnek koronáját. Feloszlott a' szeretetnek szép szövetsége, melly őt kedveseihez kapcsolá, hogy az a' viszontlátás' boldog hazájában újra köttessék; — a' harcz, mellyet olly híven megharczolt a' diadal' pálmájával, az örökélet' koronájával jutalmazá őt. Bármilly fájdalmasan gyászoljuk is azért az egész hazával, megdicsőült Nádorunk' halálát, mégis megmarad bánatunkban a' szeliden enyhítő vigasztalás, hogy elvette az örök életnek hervadhatlan koronáját.

Ezen reménnyel eltelve, fohászunk fel hozzád, királyok' királya, fejedelmek' fejedelme! és szívünk' mélyéből mutatjuk be hálaáldozatunkat mindazon jóért, mellyet megdicsőült Nádorunk által velünk köz-

löttél. Hallgasd meg a' nemzet' imáját, mely dicső jutalmadat kéri hozzád költözött hűséges szolgálóra. Enyhítsd a' fenséges özvegy' mély bánatát, melyet emberi vigasztalás meg nem enyhíthet. Légy szerető atyjuk a' kiskoru árváknak és vigasztald meg a' bánatba merült fejedelmi háznak minden tagjait. Vedd körül atyai jóvoltoddal az elhunyt atyának méltó utódját, főherczeg Istvánt; — légy vele, mint voltál a' megdicsőülttel; áld meg őt, mint megáldottad azt, kit soha feledni nem fogunk. — Áraszd nemzetünkre az egyetértés' szellemét, hogy minden meghasonlást számüzve, közakarattal munkálja a' haza' jóllétét. Hozzád, Urunk, Istenünk, hozzád emelkednek buzgó fohászink; áld meg, uram, a' királyt, — áld meg a' nemzetet! Amen.



